

การประยุกต์หลักชั้นดีธรรมเพื่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข

An Application of Khanti Dhamma to Strengthening the Social Peace

พระครูสุชาติกาญจนวงศ์ (ชานนท์ จาครโต)
Phrakhrusuchatkanchanawong (Chanon Cagarato)
วัดเขาวงพระจันทร์
Wat Khaowongprachan , Thailand.
Email: chanoncagarato@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชั้นดีธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ เพื่อประยุกต์ใช้หลักชั้นดีธรรมเพื่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุขในสังคมไทยปัจจุบัน วิทยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ชั้นดี คือ ความอดทน อดกลั้นทางกาย ทางใจ ไม่ประพฤติล่วงละเมิดและแสดงกิริยาที่เหมาะสม ชั้นดีนับเป็นคุณธรรมสำคัญที่บุคคลควรนำมาประพฤติเพื่อบรรลุจุดหมายที่พึงงาม ประเภทของชั้นดีธรรมมี 4 อย่างคือ ความอดทนต่อความลำบาก ความอดทนต่อทุกขเวทนา ความอดทนต่อความเจ็บใจ ความอดทนต่ออำนาจกิเลส ชั้นดีในแง่ที่เป็นคุณธรรมสนับสนุนให้การดำรงชีวิตประจำวันบรรลุเป้าหมาย ชั้นดีนับเป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนในการดำรงชีวิตของบุคคลให้ประสบกับสิ่งที่พึงงาม

การประยุกต์หลักชั้นดีธรรมในครอบครัวควรยึดหลัก 5 ประการของเบญจศีล-เบญจธรรม คือ หลักประกันร่างกาย หลักประกันทรัพย์สิน หลักประกันครอบครัว หลักประกันสังคม และหลักประกันตนเอง 5 ข้อนี้เป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน เมื่อนำหลักชั้นดีธรรมมาเสริมสร้างครอบครัวและสังคมมาใช้ร่วมกับหลักพุทธธรรมในการบริหารประเทศแล้ว จะทำให้เกิดความสุขสงบในประเทศได้

คำสำคัญ: หลักชั้นดีธรรม, การเสริมสร้าง, สังคมสันติสุข

Abstract

This article aims to study Khanti-Dhamma in Theravada Buddhist Scripture; and (3) to apply Khanti-Dhamma for promoting social peace in the present Thai society.

From this study, it is found that Khanti means patience, bodily and mindful tolerance, not behaving in any violation and the expressions of proper manners. Khanti is an important virtue that people should have for their behaviors in attaining good aims. There are 4 types of Khanti-Dhamma, i.e., the patience towards difficulties, towards suffering, towards resentment and towards the power of desires, respectively.

The application of Khanti-Dhamma in families should hold on to each of 5 principles of Pañcasila and Pañcadhamma which are the guarantees of body, property, family, society and self. These 5 guarantees are the basic rules and behavioral principle of practice for every human being. Moreover, Khanti-Dhamma being used in listening, thinking and training with patience will lead to wisdom. Upon using Khanti-Dhamma to reinforce families and society together with Buddhadhamma in governing the country, peaceful happiness can arise.

Keywords: Khanti Dhamma, Strengthening, Social Peace

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติสุขที่ก่อให้เกิดสันติภาพ และมีคำสอนที่เน้นการรู้จักให้อภัยอย่างแท้จริง ให้อภัยการอดทนต่อสิ่งที่เข้ามากระทบในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต มีปรากฏในคำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนแก่เหล่าสาวก ตอนหนึ่งว่า “ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่งพระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า นิพพานเป็นบรมธรรมผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ชื่อว่าเป็นบรรพชิตผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ชื่อว่าเป็นสมณะ” [(ที.ม. (ไทย) 10/90/50)] เพราะพระพุทธศาสนา สอนให้เรามีความรัก รวมไปถึงการให้อภัยแก่เพื่อนมนุษย์ ไม่ใช่กำลังเบียดเบียนคนที่ด้อยกำลังกว่าตน รู้จักการอดทนต่อบุคคล และผู้ที่มีอดทนอดกลั้นจะได้รับการสรรเสริญจากบัณฑิต และสามารถพัฒนาจิตใจของตนเองให้สูงขึ้น ดังมีเรื่องเกี่ยวกับความอดทนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่นักปราชญ์โบราณจารย์ นำมาเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบของทศชาติชาดก เรื่อง ชนติบารมีอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ดังปรากฏในวัฒนธรรมของสังคมไทยชาวพุทธ เมื่อเกิดการพลั้งเผลอ ทำผิดต่อกัน เกิดความเข้าใจผิดต่อกัน เกิดความขัดแย้งกันก็จะแสดงความรักความเมตตาและมักให้อภัยซึ่งกันและกัน ข้อนี้เป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลด้านวัฒนธรรมคำสอนมาจากพระพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น พระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ความคิด และการประพฤติปฏิบัติของคนไทย การทำความดีต่อกันในระหว่างวงศ์ญาติมิตรสหาย เป็นคุณสำคัญที่ต้องเอาใจใส่อย่างยิ่ง สามารถสมัครสมานยึดเหนี่ยวน้ำใจให้รักใคร่กัน ให้นึกถึงกันด้วยความขอบคุณ โลกคือชุมชนที่ตั้งอยู่ด้วยสันติสุขก็เพราะอาศัย ศีล อาศัย สังคหธรรม คือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจให้รักกัน ประกอบด้วย การให้ การเจรจาถ้อยคำที่น่ารัก การประพฤติประโยชน์ ความเป็นผู้มีตนเสมอในธรรมทั้งหลายตามสมควรในทีนั้นๆ [ที.ปา. (ไทย) 11/210/170-171)] ทั้งอดีต อนาคต และปัจจุบันและได้นำมาเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันในสังคม และหลักธรรมสำคัญที่ส่งผลให้เกิดความสันติสุขในประเทศ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

การพัฒนาคนในสังคมให้เป็นคนดี มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง มีปัญญาพิจารณาสิ่งต่างๆในชีวิตได้อย่างดี เพื่อความสงบสุขในสังคมไทย จำเป็นจะต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่ดี การจัดระเบียบสังคมให้ดีงาม และเกื้อกูลแก่คุณธรรม ด้วยเหตุนี้จึงมีหลักธรรมอยู่หลายประการที่ทำให้คนในสังคมและสภาพแวดล้อมได้รับการจัดสรรก่อให้เกิดชีวิตที่ดีร่วมกัน เพื่อให้คุณธรรมภายในเจริญงอกงาม นับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิตที่จะช่วยให้การดำเนินสู่จุดหมายตามแนวทางของกระบวนการที่รู้เข้าใจแล้วนั้น เป็นผลสำเร็จขึ้นมาในชีวิตจริงในการดำเนินชีวิตของคน (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต, 2549) ถึงแม้ว่าทุก

คนต่างก็มีข้อบกพร่องอยู่ก็ตามแต่ถ้าหากรู้จักหลักในการอยู่ร่วมกันพร้อมทั้งได้ปฏิบัติตามหลักการนั้นแล้วก็จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมกตिकाในการอยู่ร่วมกันถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ (สมภาร พรหมทา, 2548) จากข้อมูลเบื้องต้นนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักชั้นศีลธรรมเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” เพราะเห็นว่ามีความจำเป็นที่ควรนำมาศึกษาทั้งโดยปริยัติและปฏิบัติอีก ผู้วิจัยจึงได้เสนอหลักการและวิธีการของชั้นศีลธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อเป็นองค์ความรู้นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติของคนในสังคม ประเทศชาติ แม้กระทั่งการมีสันติภาพของโลกโดยรวม และเมื่อศึกษาจนได้ข้อสรุปแล้ว ก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจจะศึกษาค้นคว้าในโอกาส และ นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักชั้นศีลธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักชั้นศีลธรรมเพื่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุขในสังคมไทยปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Study Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากเอกสาร เช่น พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา
2. ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากเอกสารและรายงานการวิจัย เช่น ข้อเขียนที่เป็นผลงานทางวิชาการของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา
3. นำข้อมูลจากทั้งสองแหล่งข้างต้น มาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับทรรศนะแนวความคิดเห็นของผู้วิจัย
4. สรุปผลของการศึกษาวิจัยและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาต่อไป

หลักชั้นธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ความหมายของชั้นธรรม

ชั้นดี คือ ความอดทน อดได้ ทนได้ เพื่อบรรลุความดีงามและความมุ่งหมายอันชอบ เป็นกิริยาที่อดทนต่อโลภะความอยากได้ต่อโทสะความโกรธเคืองจนถึงความพยายามมุ่งร้ายต่อโมหะความหลงมกมายเมื่อได้ประสบกับอารมณ์ที่ยั่วให้เกิดความอยากได้ อยากล้างผลาญ อยากรเบียดเบียนก็อดทนไว้ ไม่แสดงอาการตามอำนาจแห่งโลภะโทสะโมหะและอดทนต่อทุกขเวทนา เย็น ร้อน เป็นต้น อันทำให้ลำบากอดทนตรากตรำประกอบการทำงานต่างๆ หรืออดทนต่อถ้อยคำที่มีผู้กล่าวขู่ไม่เป็นที่ชอบใจ (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช เจริญ สุขทัตตมโน, 2553; พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต, 2551) สามารถจำแนกชั้นดีความอดทนได้ 4 กรณีดังนี้

1) ชั้นดี ความอดทน ความอดกลั้นต่อความลำบาก ตรากตรำทางกาย อันเกิดจากความร้อนความหนาวความหิวกระหายและความเหนื่อยล้า

2) ชั้นดี ความอดทน ความอดกลั้นต่อทุกขเวทนาทางกายอันเกิดจากความเจ็บไข้ได้ป่วย

4) ชั้นดี ความอดทน ความอดกลั้นต่อความเจ็บใจ อันเกิดจากวาจาหยาบคายเสียดสีคำกล่าวล่วงเกินให้เสียหาย

4) ชั้นดี ความอดทน ความอดกลั้นต่อความเจ็บใจ อันเกิดจากวาจาหยาบคายเสียดสีคำกล่าวล่วงเกินให้เสียหาย

จากการศึกษาความหมายของชั้นดี ชั้นดีนับเป็นหลักธรรมสำคัญทั้งในระดับสามัญแห่งการดำรงชีวิต อันจะส่งเสริมให้บุคคลดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข จนกระทั่งเป็นหลักธรรมสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมระดับสูงเพื่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดแห่งพระพุทธศาสนา

ความสำคัญของชั้นธรรม

เป้าหมายในการดำรงชีวิตของมนุษย์ คือ การตอบสนองความต้องการด้านต่างๆ ของมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ความต้องการทางร่างกายเพื่อการมีชีวิตอยู่รอด ความต้องการทางสังคมเพื่อความอบอุ่นและความต้องการทางใจ เพื่อชีวิตที่สมบูรณ์ ซึ่งการดำเนินชีวิตให้บรรลุเป้าหมายไม่ว่าในระดับใด ล้วนต้องอาศัยคุณธรรมสำคัญที่จะส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จดังเป้าประสงค์ชั้นดีนับเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่จะส่งผลให้สมประสงค์ในสิ่งนั้นๆ สามารถพิจารณาได้ดังที่บุญมี แทนแก้ว (2542) แสดงไว้ในหนังสือความจริงของชีวิต ดังนี้

1) ความต้องการทางชีววิทยาอันเป็นความต้องการทางร่างกายเป็นความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เช่นอาหารเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค

2) ความต้องการทางสังคมเพราะโดยพื้นฐานมนุษย์เป็นสัตว์สังคมชอบอยู่รวมกันเพื่อความอบอุ่นใจเพื่อสงเคราะห์อนุเคราะห์กันทำให้มีการแต่งงานมีคู่ครองมีบุตรสืบสกุล

3) ความต้องการทางใจอันเป็นความต้องการที่ลึกซึ้งอยู่เบื้องหลังความต้องการด้านอื่นๆ

เมื่อพิจารณาจากเป้าหมายของชีวิตที่สำเร็จได้ด้วยอาศัยความอดทน ชั้นตื้นเป็นคุณธรรมสำคัญที่บุคคลควรนำมาประพฤติเพื่อบรรลุจุดหมายที่ตั้งาม ทั้งทางกายภาพทางสังคม และทางจิตใจ รวมถึงใช้ความอดทนพยายามสร้างสิ่งสนับสนุนรอบข้างที่จะเกื้อหนุนให้ตนเองดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

ขันติเป็นคุณธรรมสำคัญที่สามารถพิจารณาและนำมาใช้ได้ทั้งในแง่ที่เป็นคุณธรรมด้วยเป็นคุณสมบัติประจำตัวของปัจเจกบุคคล เป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนในการดำรงชีวิตของบุคคลให้ประสบกับสิ่งที่ตั้งาม นอกจากนี้ขันติยังเป็นศีลธรรม เพราะการประพฤติขันติย่อมแสดงอาการอดทน อดกลั้นเพื่องดเว้นจากการเบียดเบียน งดเว้นจากการประพฤติชั่ว ทางกาย ทางวาจา ควบคุมกาย วาจาให้เรียบร้อย ผู้ประพฤติขันติจึงรักษาศีลรักษาความปกติเอาไว้ได้ ขันติ จึงมีลักษณะเป็นทั้งคุณธรรมและศีลธรรม

ประเภทของขันติธรรม

ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้จำแนกประเภทของขันติธรรมไว้อยู่ 4 ประเภท คือ

1. **ความอดทนต่อความลำบาก** หมายความว่า คนทำงานมากๆ แล้วได้รับความลำบากเหน็ดเหนื่อย หิวกระหาย หรือ ถูกแดด ลมฝนกระทบ ย่อมได้รับความลำบากนานับประการ คนที่ไม่มีขันติ เมื่อเผชิญกับความลำบากตรากตรำ มักจะทอดทิ้งการทำงานเสีย เป็นคนมือบาง เท้าบาง ทำอะไรก็ขวางๆ ขว้างๆ แต่ผู้มีขันติยอมอดทนต่อสิ่งเหล่านี้ กัดฟันทนทำงานของตนให้สำเร็จ

2. **ความอดทนต่อทุกขเวทนา** หมายความว่า ทนต่อทุกขเวทนาอันเกิดจากการเจ็บไข้ได้ป่วย คนที่ขาดขันติ เมื่อถึงคราวเจ็บไข้ได้ป่วย มักจะแสดงมารยาทอันไม่สมควรออกมา เช่น เจ็บปวดไม่พอจะร้องก็ร้อง ไม่พอจะครางก็คราง มีอาการกระบิดกระบอนเป็นคนเจ้ามายา โทโสโมโหง่าย บางคนอ้างความเจ็บป่วยเป็นเลิศ กระทำความชั่วต่างๆ ก็มี แต่ผู้มีขันติยอมรู้จักอดกลั้นทนทานไม่ปล่อยตัวให้เสีย หรือออกไปในทางชั่วดังกล่าวนั้น

3. **ความอดทนต่อความเจ็บใจ** หมายความว่า เมื่อถูกผู้อื่นกระทำล่วงเกินให้เป็นที่ขัดใจ เช่น ถูกตำหนิ หรือสบประมาท ผู้ขาดขันติ ย่อมเดือดดาลแล้วทำร้ายตอบ ด้วยการ

กระทำอันร้ายแรงเกินเหตุ เช่น เหน็บแนมด้วยวาจาหยาบคายหรือก่อความวิวาท สร้างเวรกรรมไม่สิ้นสุด เป็นทางนำมาซึ่งความหายนะแก่ตัวและครอบครัว แต่ผู้มีขันติ ย่อมรู้จักอดทนสอนใจตัวเองหาวิธีแก้ไขให้เรียบร้อยเป็นผลดีด้วยความสงบ

4. ความอดทนต่ออำนาจกิเลส หมายความว่า ความอดทนต่อความเจ็บใจในข้อ 3 นั้น เป็นความอดทนต่ออารมณ์ ข้างฝ่ายเพลิดเพลिन เช่น ความสนุก การเที่ยวเตร่ การได้ผลประโยชน์ในทางที่ไม่เหมาะสมไม่ควร เป็นต้น

การประยุกต์ใช้หลักขันติธรรมเพื่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุขในสังคมไทยปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นขันติธรรมกับการเสริมสร้างบุคลิกภาพ การประยุกต์ใช้หลักขันติธรรมเพื่อเสริมสร้างสังคมสันติสุข โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักขันติธรรมกับการดำเนินชีวิตครอบครัว

การประยุกต์หลักขันติธรรมใช้ในครอบครัวนั้น ควรยึดหลักประกัน 5 ประการของเบญจศีล-เบญจธรรม คือ

หลักประกันประการที่ 1 : ต่างฝ่ายต่างมีขันติธรรมไม่สร้างความโหดร้ายรุนแรงขึ้นในจิตของกันและกันโดยการตั้งจิตไว้ในความเมตตากรุณา มีความรักใคร่ปรารถนาดีและสงสารเห็นใจอีกฝ่ายเสมอในฐานะที่ได้ตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกันเสมือนลงเรือลาเดียวกันแล้วเพื่อป้องกันปัญหาการใช้กำลังข่มเหงทำร้ายร่างกายกันซึ่งมีผลเป็นความเป็นความบาดเจ็บทั้งร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะสามีต้องให้หลักประกันแก่ภรรยาให้มาก

หลักประกันประการที่ 2 : ต่างฝ่ายต้องขันติธรรม ไม่เป็นคนมีโอหังเห็นแก่ได้จนสร้างความระแวงสงสัยให้แก่กันและกัน เพื่อเป็นหลักประกันด้านทรัพย์สินภายในครอบครัว ดังมีสามีภรรยาบางคู่ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องซ่อนค่าใช้จ่ายต่างๆ ไว้เพื่อไม่ให้อีกฝ่ายนำไปใช้อย่างสุรุ่ยสุร่าย อาทิ นำไปเล่นการพนันจัดเป็นการขาดหลักประกันทางด้านเศรษฐกิจ หรือขาดความปลอดภัยทางทรัพย์สิน และขาดความเชื่อใจกัน

หลักประกันประการที่ 3 : ต่างฝ่ายต่างต้องมีขันติธรรมไม่ใจเร็วด่วนได้ ตั้งตนไว้ในความพอดีในเรื่องกามคุณ มีความสันโดษยินดีพอใจเฉพาะในคู่ครองของตนโดยไม่คิดนอกใจ ไม่ทะเลาะแหวะจึงจะเป็นหลักประกันในเรื่องความรักในคู่ครองได้ ซึ่งนับเป็นความปลอดภัยของครอบครัว เพราะการเป็นต้นแบบที่ไม่เจ้าชู้ให้แก่ลูกหลานด้วย

หลักประกันประการที่ 4 : ต่างฝ่ายต่างต้องมีขันติธรรมไม่พุดปดมดเท็จต่อกัน เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันด้วยหลักแห่งความสัตย์ เป็นหลักประกันแห่งความ

ชื่อสัตย์ตรงต่อกัน มิเช่นนั้น คนที่รักกันมานาน หากได้รู้ในภายหลังว่าอีกฝ่ายหนึ่งไม่ชื่อสัตย์ต่อกัน ก็จะเปลี่ยนจากรักเป็นแค้นแทน จนถึงแก่ทำร้ายหรือทำลายกันในที่สุด

หลักประกันประการที่ 5 : ต่างฝ่ายต่างต้องมีหลักชั้นศีลธรรมไม่สร้างเหตุความลุ่มหลง ขาดสติ โดยใช้สิ่งเสพติดมีนเมาเป็นเครื่องย้อมใจให้เกิดความฮึกเหิมต้องใช้หลักการประคับประครองตนด้วยสติสัมปชัญญะ เพื่อเป็นหลักประกันแห่งความไม่ประมาทและที่สำคัญที่ต้องตระหนักอย่างแรงกล้า เพราะเป็นทางนำมาของความล่มสลายทางเศรษฐกิจทั้งในครอบครัว ชุมชนสังคมและประเทศชาติ

2. หลักชั้นศีลธรรมกับการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพควรยึดหลักชั้นศีลธรรมโดยประกอบสัมมาอาชีพะ เป็นแนวทางที่นำไปสู่ความสุขสงบภายใน เป็นการดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีพะ โดยยึดหลักการดังต่อไปนี้

1) มีชั้นศีลธรรมไม่โลภอยากได้ทรัพย์คนอื่นเลี้ยงชีพ พระพุทธศาสนาเรียกภาวะทางจิตใจนี้ว่า อนภิชชา เป็นสภาพจิตที่สามารถควบคุมความโลภไว้ได้ คือไม่โลภอยากได้ของๆ คนอื่นในทางที่ไม่ชอบไม่ควร คิดเลี้ยงชีพวางแผนดำเนินชีวิตในแนวทางที่ถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย ศีลธรรม จนสามารถพัฒนาจิตของตนให้มีความพร้อมที่จะเสียสละบริจาคสงเคราะห์คนทั้งหลายด้วยความเมตตา กรุณา มีอัธยาศัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารีต่อคนทั้งหลายเรียกว่า เป็นคนมีน้ำใจงาม

2) มีชั้นศีลธรรมไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเลี้ยงชีพ เป็นการควบคุมสภาพจิตใจต่อความพยาบาท ปองร้าย ผู้อื่นเพื่อหวังเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน ให้มีจิตเมตตา คิดเอื้อเฟื้อประโยชน์แก่ผู้อื่น อันจะนำไปสู่การแสวงหาประโยชน์ที่ถูกต้องเหมาะสม และไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย

3) มีชั้นศีลธรรมไม่คิดเอาर्डเอาเปรียบคนอื่นเลี้ยงชีพ คือเว้นจากการคิดหาโอกาสเพื่อตักตวงเอาผลประโยชน์จากบุคคลอื่นเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง การคิดเอาर्डเอาเปรียบคนอื่นเลี้ยงชีพจัดเป็นความเห็นแก่ตัวและเป็นแนวทางที่ไม่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต ซึ่งขัดต่อหลักสัมมาอาชีพะ

หลักการประกอบอาชีพตามหลักชั้นศีลธรรม คือการประกอบสัมมาอาชีพะ ด้วยการเลี้ยงชีพชอบทางกาย ทางวาจาและทางใจอย่างมีความอดทนดำเนินชีวิตตามหลักกุศลกรรมบถนั่นเอง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งการดำเนินชีวิตสุจริตทางกาย ทางวาจา และทางใจ ซึ่งเป็นหลักการของสัมมาอาชีพะในทางพระพุทธศาสนา

สรุป

วิกฤติความขัดแย้งในสังคมไทยนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน สามารถนำมาประมวลผลรวมของสาเหตุทั้งได้สองอย่างคือความขัดแย้งที่เกิดจากภายนอกและความขัดแย้งที่เกิดจากภายในซึ่งส่งผลกระทบต่อจิตภาพ คือสุขภาพจิตของมนุษย์ เพราะว่าจิตของมนุษย์นั้นได้ประสบกับการสูญเสีย “ดุลยภาพ” อันเป็นการสูญเสียความสมดุล เนื่องจากสถานการณ์ของความขัดแย้งในบางมิตินั้นได้ส่งผลเสียทั้งต่อสุขภาพจิต และยังส่งผลเสียไปยังระบบต่างๆ ของร่างกายอีกด้วย ในทัศนะของพระพุทธศาสนา หลักชั้นศีลธรรม คือ ความอดทนอดกลั้นให้มาก เพราะเราไม่ได้อยู่เพียงลำพังคนเดียว ต้องมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกับคนรอบข้าง และผู้คนอีกมากมายในสังคม พบปะสิ่งของที่ถูกต้องบ้าง ไม่ถูกต้องบ้าง ถ้าปราศจากความอดทนเสียแล้ว คุณงามความดีต่างๆที่เราได้สั่งสมไว้ อาจจะพังทลายลงได้ เพราะอารมณ์เพียงชั่ววูบ ที่เกิดจากการขาดความยั้งคิด ขาดความอดทน ไม่ได้พิจารณาไตร่ตรองให้ดี ผลที่เกิดแต่การมีชั้นศีลธรรมนั้น ทำให้สรรพสัตว์ทั้งหลาย ได้มีความสุขในสังคมร่วมกัน

ชั้นศีลธรรมมีส่วนสำคัญอย่างมากในการสร้างเสริมบุคลิกภาพ คือ บุคลิกภาพที่เป็นลักษณะที่ปรากฏภายนอกได้แก่สภาพนิสัยจำเพาะ หรือลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลหนึ่ง ที่แสดงออกมาในรูปพฤติกรรม ทางกาย วาจา ต่อบุคคลอื่น หรือต่อสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของบุคคลนั้น และบุคลิกภาพที่เป็นลักษณะที่ปรากฏภายใน ได้แก่สภาพลักษณะนิสัย การพัฒนาบุคลิกภาพ หมายถึง การปรับปรุงบุคลิกภาพที่เป็นลักษณะที่ปรากฏภายนอก และบุคลิกภาพที่เป็นลักษณะภายใน ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เหมาะสม ส่วนการประยุกต์หลักชั้นศีลธรรมใช้ในครอบครัวนั้น ควรยึดหลักของเบญจศีล-เบญจธรรม ที่ประกอบด้วยหลักประกันร่างกาย หลักประกันทรัพย์สิน หลักประกันครอบครัว หลักประกันสังคม และหลักประกันตนเอง เมื่อนำหลักชั้นศีลธรรมมาเสริมสร้างครอบครัวโดยยึดหลักเบญจศีล เบญจธรรมจะทำให้ครอบครัวมีความสุขในที่สุด หลักการประกอบอาชีพตามหลักชั้นศีลธรรม คือ การประกอบสัมมาอาชีพะ ด้วยการเลี้ยงชีพชอบทางกาย ทางวาจาและทางใจอย่างมีความอดทนดำเนินชีวิตตามหลักกุศลกรรมบถนั่นเอง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งการดำเนินชีวิตสุจริตทางกาย ทางวาจา และทางใจ

เอกสารอ้างอิง : References

- บุญมี แทนแก้ว. (2542). *ความจริงของชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- Tankeaw, B. (1999). *The Truth of Life*. Bangkok: Odiestore.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). *ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2006). *The Characteristics of Buddhism*. Bangkok: Pimseuy.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. ฟรินดิง แมส โปรดักส์.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2008). *Dictionary of Buddhist*. (16th ed.). Bangkok: S.R.Printing Mass Product.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.
- สมภาร พรหมทา. (2548). *พุทธปรัชญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ศยาม.
- Promta, S. (2005). *Buddhist Philosophy*. (2nd ed.). Bangkok: Sayam.